

ג. אמר אייבו משום רבי אלעזר בר' צדוק: אל יהלך אדם בערבי שבתות יותר משלש פרסאות (מפני שצריך להכין צרכי שבת). ונחלקו שתי לשונות בדברי רב כהנא, האם האיסור אמור רק כשבא לביתו (שסומך במאכלו עליהם, והם אינם יודעים שיבוא ולא מכינים לצרכו והוא כועס) אבל לאכסניא מותר (שאינו נסמך על בני הבית אלא על מה שבידו), או בכל אופן אסור.

דף מה

פו. א. מצות ערבה במקדש – כיצד?

- ב. מה דרשו חכמים מן המקראות: אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח; עצי שטים עמדים?
ג. איסור שיתוף שם שמים ודבר אחר, כיצד?

א. מקום היה למטה מירושלים ונקרא 'מוצא' (על שם שמוצא מחוב המס של מלך), יורדים ומלקטים משם מורביות ('מורבית' – ענף רך) של ערבה רכות (נשכצ"ל) וארוכות, גבוהות אחד עשר אמה, ובאים וזוקפים אותן בצדי המזבח [למאן דאמר ערבה בנטילה, תחילה היו נוטלים ומקיפים בהן ואחר כך זוקפים. רש"י ותוס'], וראשיהן כפופים על גבי המזבח. [היו מונחות על יסוד המזבח ועולות מעל גג המזבח יותר משתי אמות וגוחות אמה כלפי המזבח]. תקעו והריעו ותקעו (משום שמחה).

א. מבואר בגמרא להלן (נד. וברש"י) שתקיעות הללו אינן אלא לרבי אליעזר בן יעקב אבל לדברי חכמים לא היו תוקעים בזמן זקיפת ערבה.

ופסק הרמב"ם שתוקעים בשעת הניסוך. ופירשו אחרונים דהיינו שעת זקיפת ערבה, וכדלהלן.
ב. רש"י (שם) נסתפק לומר שזקיפת הערבה היתה נעשית בזמן הולכת המים למזבח לנסך. ולדברי הרמב"ם (לולב ה, כלי המקדש ז, ו) צריך לומר שהזקיפה היתה בעת הניסוך ממש (ערש"י נד. וכן צדד בשפת אמת להלן נג: ויש שכתבו כן בדעת הרמב"ם כנ"ל – עפ"י ערול"ג ולקוטי הלכות בעין משפט כ ועוד. וע"ע בשיעורי הגריד"ס נד.).

בכל יום מקיפים את המזבח פעם אחת ואומרים 'אנא ה' הושיעה נא' 'אנא ה' הצליחה נא'. רבי יהודה אומר: 'אני והושיעה נא' ('אני והושיעה נא' כן צדד בשפת אמת. ויש גורסים פעמים 'אני והושיעה נא'. עפ"י ירושלמי). ואותו היום (– השביעי) מקיפים את המזבח שבע פעמים.

א. הגירסה במשניות שבירושלמי: 'אני והוא' [שלא כבבלי ובסידורים 'והו' בלא אל"ף]. וכן נקט הריטב"א [ודחה משום כך פרש"י שהכוונה לראשי תבות של שם ע"ב]. וכן הוא במחזור ויטרי (שפא).

ולגרסתנו, יש מנקדים 'והו' בחולם (עפ"י סידור ריעב"ץ ועוד). ויש בשורוק (עפ"י סידור בעל התניא).
ב. ברמב"ם (לולב ז, כג ובכס"מ) נראה שהלכה כתנא קמא. ואולם בסדר הושענות הנהוג אומרים 'אני והושיעה נא'. וכ"כ כמה ראשונים ופוסקים (עפ"י ריצ"ג; מחזור ויטרי; לבוש תרס, ב. וכתב האדר"ת לומר גם 'אנא ה' הושיעה נא'. ע' בספר ארבעת המינים).

בשעת פטירתם מה הם אומרים: 'יופי לך מזבח, יופי לך מזבח'. רבי אליעזר אומר: 'לי-ה אנחנו מודים, ולך (המזבח, שאתה חביב לפניו לכפר עלינו) אנו משבחין, לי-ה אנחנו מודים (הגר"א הגיה: מברכים) ולך אנו מקלסין' [אבל אין כוללים יחדיו 'לי-ה ולך מזבח' שכל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם]. כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיו מלקטים אותן מערב ומניחים אותן בגיגיות של זהב כדי שלא יכמושו.

רבי יוחנן בן ברוקה אומר: חריות של דקל היו מביאים (כפת תמרים – אחת ללולב ואחת למזבח (רב הונא); כתמר, מזה תמר זה אין לו אלא לב אחד כך ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים. רבי לוי) וחובטים אותן בקרקע בצדי המזבח, ואותו היום נקרא 'חבוט חריות'.

רבי יוחנן בן ברוקה חולק בכל שבעת הימים, שסבר חריות דקל היו מביאים למקדש כל שבעה ולא ערבה. אך לפי רבי לוי שמפרש טעמו מסברה ולא מקרא, אפשר שיום אחד בלבד היו מביאים חריות. ומכל מקום לדבריו לא היתה ערבה בטלה אלא את שניהם היו מביאים (עפ"י תוס').

מיד תינוקות שומטים את לולביהם ואוכלים אתרוגיהם.

יש מהראשונים מפרשים: הגדולים היו שומטים מהתינוקות, כך נהגו מחמת שמחה. ויש מפרשים: התינוקות היו שומטים לולביהם ושוחקים בו.

[לאחר שזקפו את הערבה סביב המזבח, לדברי רבי אליעזר בר' צדוק (במעילה ג) נוהגים היו הזקנים ליטול ממנה ללולביהם] שמצוות לאו להנות ניתנו. תוס' שם]. יש מי שכתב שתנא קמא חולק ואוסר להנות מדרבנן, וכן נקט הרמב"ם להלכה שהשמיט ההתר (ובת תודה שם). ויש מי שכתב שהכל מודים בהתר זה, והרמב"ם שהשמיט זאת, משום שפשוט הדבר שמותר (עפ"י רש"י שם)].

ב. אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח – מכאן למדו שהערבות שמקיפים בהן את המזבח גבוהות מגג ועולות עד גובה הקרנות (רבי אבהו);

– אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: כל הנוטל לולב באגודו והדס בעבתו מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן;

– אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי, ורבי יוחנן משום ר"ש המחזי משום ריו"ח המכותי: כל העושה איסור (– אגודה) לחג באכילה ושתיה (שקורא לחג עונג במאכל ומשתה. וי"א: יום שלאחר החג. רש"י) מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן.

עצי שטים עמדים – שעומדין דרך גדילתם. א"ר ירמיה משום רשב"י: כל המצוות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן; – שמעמידים את ציפויים.

רש"י: הציפוי של זהב קבוע בהן במסמרות. פירוש אחר: שלא התליעו ולא נפל ציפויים. פ"א:

ציפויים בטל לגביהם, שלא כשאר עץ הבטל למתכת (עפ"י רש"י ותוס' בימא עב);

– שמא תאמר אבד סברם ובטל סיכום (משנגגו לא ישובו עוד), תלמוד לומר עצי שטים עמדים – שעומדים לעולם ולעולמי עולמים.

ג. כל המשתף שם שמים ודבר אחר – נעקר מן העולם שנאמר בלתי לה' לבדו. ועל כן בימי החג בפטירתם מן המזבח, אין כוללים יחדיו שם שמים ומזבח ('לי-ה ולך') בשבת, אלא מפרידים ואומרים 'לי-ה אנהנו מודים, ולך (– המזבח) אנו משבחים...'. כאמור.

א. דוקא בעניני אלהות אסור, אבל בלאו הכי מותר כגון חרב לה' ולגדעון; דברנו בה' ובך (תוס' סנהדרין סג. ובשמואל-א כ,ג: 'חי ה' וחי נפשך').

ב. אין לומר: '... שנפלו על קדושת ה' העם והארץ' משום חשש משתף שם שמים ודבר אחר (בשם הגר"א נבצל שליט"א).